

**НАЗВА ДИСЦИПЛІНИ:
СОЦІОЛІНГВІСТИКА**

Цикл професійної підготовки

ВИКЛАДАЧІ:

Богдан Миколайович Ажнюк, доктор філологічних наук, професор

E-mail: azhniuk@gmail.com

Лілія Олегівна Андрієнко, кандидат філологічних наук, старший наук. співробітник

E-mail: lileja@i.ua

Оксана Іванівна Михальчук, кандидат філологічних наук, старший наук. співробітник

E-mail: oksmykhalchuk@gmail.com

Леся Вікторівна Ажнюк, кандидат філологічних наук, старший наук. співробітник

E-mail: azhniuk@gmail.com

Лесь Любомирович Белей, кандидат філологічних наук, наук. співробітник

E-mail: to.mamaya@gmail.com

Олександра Василівна Малаш, кандидат філологічних наук, молодший наук. співробітник

E-mail: darmodej@ukr.net

ЗАГАЛЬНЕ НАВАНТАЖЕННЯ: 3 кредити ECTS

Заняття в аудиторії: 30 год.

Самостійна робота слухачів курсу: 60 год.

Форма підсумкового оцінювання: іспит.

АНОТАЦІЯ

Дисципліна «Соціолінгвістика» належить до переліку дисциплін циклу професійної підготовки. Курс подає відомості про базові поняття соціолінгвістики, методи соціолінгвістичних досліджень, інформує про соціолінгвістичні школи й напрями; формує належну наукову компетенцію аспірантів щодо актуальних проблем мовної політики й мовного законодавства, зокрема у сфері забезпечення державності української мови та підтримки й розвитку загрожених мов і мов національних меншин.

У курсі передбачене ознайомлення аспірантів з такими галузями мовознавства, як прикладна соціолінгвістика, лінгвополітика, юридична лінгвістика та лінгвістична експертиза. Презентації та самостійні дослідницькі проекти аспірантів спрямовані на формування навичок роботи з емпіричним соціолінгвістичним матеріалом, на вміння пов'язати їх із набутими теоретичними знаннями.

МЕТА І ЗАВДАННЯ

Мета курсу – ознайомити аспірантів з базовими термінопоняттями соціолінгвістики, актуальними проблемами й методами соціолінгвістичних досліджень, сприяти формуванню навичок аналізу мовних явищ та змін у зв'язку з розвитком суспільства. Аспірант повинен орієнтуватися в таких питаннях: *мовна ситуація, мовна поведінка, соціальні функції мови, соціальна стратифікація мови, літературна мова, соціальні діалекти, мовне законодавство, принципи мовної політики.*

РЕЗУЛЬТАТИ НАВЧАННЯ, МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ І ФОРМИ ОЦІНЮВАННЯ

Результати навчання	Методи викладання і Навчання	Форми оцінювання
Освоїти основні підходи та принципи соціолінгвістичного аналізу мовної політики та мовного планування. Формувати навички наукового аналізу мовного законодавства.	Групові лекційні заняття. Індивідуальне завдання 1, 2: рукопис.	Поточний контроль шляхом колегіального оцінювання.
Вирізняти особливості соціолінгвістичних досліджень і коректно застосовувати соціолінгвістичні методи аналізу. Уживати соціолінгвістичні терміни з якнайбільшою науковою та комунікативною доцільністю.	Групові лекційні заняття. Семинар у формі презентацій та обговорень.	Поточний контроль.
Обговорювати основні засади мовної політики та мовного законодавства в різних комунікативних ситуаціях, науково і переконливо обстоювати свою позицію.	Групові лекційні заняття. Семинари у формі дискусій.	Поточний контроль.
Розкрити сутність категорій <i>мовні права</i> та <i>вітальності мов</i> у контексті мовної ситуації. Виробити науковий підхід до аналізу соціолінгвістичної параметризації та вітальності мовних спільнот в Україні.	Групові лекційні заняття Індивідуальне завдання 1, 2, 3: Рукопис. Підготовка рефератів відповідно до вимог.	Поточний контроль.
Розглянути юридичні аспекти функціонування мови: умови та причини юридизації мовних одиниць і мовних об'єктів; мову ворожнечі й законодавче регулювання; право на мовне довкілля; лінгвоекспертологію та лінгвістичну експертизу як прикладні напрями лінгвістичних досліджень.	Групові лекційні заняття. Семинари у формі дискусій.	Поточний контроль.

ЗМІСТ КУРСУ

Вступне слово

Курс спрямований на ознайомлення аспірантів з соціолінгвістикою – важливою галуззю лінгвістичної науки, яка вивчає мову в різних соціальних контекстах.

Велике коло проблем і напрямів, які охоплює соціолінгвістика, доцільно розглядати у сферах макро- та мікросоціолінгвістики. Макросоціолінгвістика вивчає мовні ситуації в державах, регіонах, групах, аналізує мовні контакти та їхні наслідки, спостерігає мовні конфлікти й мовні зміни залежно від суспільних змін, досліджує соціальну диференціацію національних мов, дво- і багатомовність, нормалізацію та кодифікацію мови, мовну політику й мовне законодавство. Мікросоціолінгвістика – це галузь соціолінгвістики, яка вивчає функціонування мов у малих соціумах у неформальному внутрішньо груповому спілкуванні. Зосереджена на вивченні мови людини та її безпосереднього оточення, оперує вона такими поняттями соціальної психології як соціальна роль, мала група, референтна група, формальна/ неформальна, еталонна група, лідер / аутсайдер.

Згідно зі спрямуванням соціолінгвістичних досліджень виокремлюють синхронну соціолінгвістику та діахронічну соціолінгвістику.

Соціолінгвістика використовує такі методи, як безпосереднє спостереження, включене спостереження, анкетування (тобто використання питальника), інтерв'ю, яке стимулює інформантів до комунікації, лінгвостатистичний експеримент, моделювання тощо. У цьому руслі активно розвивається прикладна

соціолінгвістика, яка охоплює широкий спектр прикладних завдань: розроблення засад мовної політики та мовного законодавства, статусного та корпусного мовного планування, збереження й розвиток загрожених мов, кодифікацію та вормування мов, створення писемності та абеток для безписемних народів, навчання рідної та іноземної мов і т. ін. У полі зору соціолінгвістики перебувають такі явища, як двомовність і багатомовність, мовна ситуація, стилістична й ситуативна варіативність мов, міноритарні мови, загрожені мови, захист мов, мовні права людини й мовне законодавство, мовна політика тощо.

Курс побудовано так, щоб аспіранти опанували інформацію про мовне розмаїття світу, проблеми й виклики, які стоять перед мовними спільнотами, ознайомилися зі світовим досвідом мовної політики та мовного менеджменту, досягнули важливості корпусного мовного планування та прогностичні можливості статусного мовного планування.

Тематичний план

№ з/п	Теми занять	Кількість годин
Лекція 1	<p>Історія становлення і сучасний стан соціолінгвістики</p> <ol style="list-style-type: none"> Соціолінгвістика як наукова та навчальна дисципліна. Соціолінгвістика й соціологія мови. Соціологічний напрям у мовознавстві. Етапи розвитку української соціолінгвістичної традиції. Становлення й розвиток соціолінгвістичної термінології. Синхронна й діахронна соціолінгвістика. Теоретична і прикладна соціолінгвістика. 	2
Лекція 2	<p>Мова і суспільство</p> <ol style="list-style-type: none"> Суспільна і символічна цінність мови. Мова та етнонаціональна структура суспільства. Класифікація мовних спільнот і груп. Поняття <i>(етно)мовна спільнота, мовна група</i>. Національна і мовна свідомість. Мовна ідентичність. Етномовна самоідентифікація. Мовна інтеграція. Мовне виховання. Зв'язок категорій «мова – держава», «мова – нація», «мова – освіта» «мова – релігія». 	2
Семінар 1	<p>Мова і суспільство</p> <ol style="list-style-type: none"> Макросоціолінгвістика і мікросоціолінгвістика. Співвідношення напрямів і методів соціолінгвістичних досліджень. Принципи вивчення синхронної та діахронної соціолінгвістики. Гендерна соціолінгвістика. Когнітивна соціолінгвістика. Мовна стратифікація сучасного українського суспільства. <p><i>Індивідуальне завдання 2:</i> самостійні роботи за окремими питаннями лекції, написання конспекту, робота з науковою літературою.</p>	2
Лекція 3	<p>Мовна норма і мовне планування</p> <ol style="list-style-type: none"> Процес кодифікації: графізація та корпусне планування. Статусне планування. Планування поширення. Мовні ідеології. 	2
Семінар 2	<p>Мовна норма і мовне планування</p>	2

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Приклади мовного планування в Європі. 2. Планування поширення – різні підходи. 3. Стратегії творення нових літературних стандартів. <p>Індивідуальне завдання 2: самостійні роботи за окремими питаннями лекції, написання конспекту, робота з науковою літературою.</p>	
Лекція 4	<p align="center">Мовна ситуація як соціолінгвістична категорія</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Основні складники мовної ситуації. Міжмовна інтерференція як один з чинників мовних змін та розвитку мови. Передумови виникнення інтерференції. 2. Мови міжетнічного спілкування. Мовне домінування та екологія мови. 3. Методики вивчення мовних ситуацій (анкетування, інтерв'ювання, статистичні та кількісні методи). 	2
Лекція 5	<p align="center">Зміст і основні напрями мовної політики</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Поняття мовної політики. Суб'єкти мовної політики. Мовне планування. Статус мов. 2. Мовна політика в поліетнічних державах. Проблема загрожених мов. Мовні конфлікти. 3. Екологія мови і збереження мовного розмаїття. Мовні ідеології. 	2
Лекція 6	<p align="center">Європейські засади мовної політики і мовна ситуація в Україні</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Принципи мовної політики в національних законодавствах європейських країн і міжнародних документах. 2. «Європейська хартія регіональних або міноритарних мов»: сильні і слабкі сторони. Термінологія Хартії і українське мовне законодавство. «Загальна декларація мовних прав» (1996 р.). 3. Мовні права в Україні. 	2
Семинар 3	<p align="center">Зміст і основні напрями мовної політики</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Мовна ситуація та мовна політика. Мовна ідеологія та її вплив на мовну політику й мовне планування. 2. Мовна ситуація та мовна політика. Мовні права як соціолінгвістична категорія. Мовне законодавство. 3. Мова як засіб символічного домінування. 	2
Лекція 7	<p align="center">Мовні спільноти та групи в соціолінгвістичних вимірах</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціолінгвістична типологія мов. 2. Соціолінгвістичні параметри вітальності мови: теоретичний і прикладний аспекти. 3. Мови України в мовному законодавстві України. Кримськотатарська мовна спільнота. 	2
Лекція 8	<p align="center">Соціальна й ситуативна варіативність мови й мовлення</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Моделі ареально-хронологічної взаємодії мов: субстрат, суперстрат, адстрат. Соціолект. Мовний союз. Піджини і креольські мови. Мішані мови. 2. Літературна мова як соціолінгвістичний феномен. Соціофункціональні аспекти сучасних соціолектів. 	2

	Соціолінгвістична змінна. 3. Проблеми диглосії в синхронічному й діахронічному вимірі.	
Семінар 4	<p align="center">Мовні права і вибір мови</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Комунікативна / мовна компетенція. Рідна мова – проблеми визначення. 2. Соціальна стратифікація мови. Стилїстична варіативність мовлення. 3. Двомовність та її різновиди. Соціальні причини перемикання кодів. 4. Соціальні верстви в мовних портретах. Молодіжний соціолект. Основні ознаки. <p><i>Індивідуальне завдання 3:</i> самостійні роботи за окремими питаннями лекції, робота з науковою літературою; <i>практика:</i> провести коротке інтерв'ю або анкетування; окреслити основні ознаки українського молодіжного соціолекту.</p>	2
Лекція 9	<p align="center">Мовна особистість в етносоціолінгвістичному вимірі</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Соціолінгвістика та суміжні дисципліни. Етносоціолінгвістика. Соціальна психологія мови. 2. Мовні острови як соціолінгвістична проблема. Болгарськомовна спільнота. 3. Мовна особистість в соціолінгвістичному й лінгвокультурному вимірі. Мовна свідомість і мовна практика. 	2
Лекція 10	<p align="center">Соціолінгвістика між мовою і правом. Лінгвоекспертологія та лінгвістична експертиза</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Юридичні аспекти функціонування мови: умови та причини юридизації мовних одиниць і мовних об'єктів, законодавчі регуляторні механізми. 2. Лінгвістична експертологія та лінгвістична експертиза як прикладні напрями лінгвістичних досліджень. Соціолінгвістика між мовою і правом. 3. Типи й методи лінгвістичних експертиз. 4. Мова ворожнечі й законодавче регулювання у сфері публічної комунікації. 5. Право на мовне довкілля й формування соціогуманітарного простору держави. 	2
Семінар 5	<p align="center">Лінгвоекспертологія і лінгвістична експертиза</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Лінгвістична експертиза у справах про документальні спори: методологічні підходи й моделі аргументації. 2. Законодавче регулювання у сфері публічної комунікації та лінгвістична експертиза у справах про словесний екстремізм (заклики до протиправних дій, розпалювання ворожнечі, погрози). 3. Законодавче регулювання у сфері публічної комунікації та лінгвістична експертиза у справах про поширення недостовірної інформації про особу; про захист честі, гідності та ділової репутації фізичної особи; про захист ділової репутації юридичної особи. 4. Закон «Про функціонування української мови як державної» та завдання лінгвістичної і мовної експертиз у контексті Закону. 	2

УМОВИ ВИЗНАЧЕННЯ НАВЧАЛЬНОГО РЕЙТИНГУ

Форми оцінювання	Кількість	Максимум балів за 1	Разом
Активна участь у семінарі	5	6	30
Контрольна робота	2	12	24
Самостійна робота	1	6	6
Іспит	1	40	40
Разом			100

ВИМОГИ І КРИТЕРІЇ ОЦІНЮВАННЯ

Оцінювання успішності аспіранта за кожним із запланованих видів робіт здійснюють відповідно до таких критеріїв:

Види робіт	Кількість балів	Критерії оцінювання
Усна відповідь на семінарі	6	Відповідь аспіранта виважена й науково обґрунтована, він демонструє особистий внесок у розв'язання поставленої проблеми, враховує наявні в лінгвістиці погляди й підходи, можливі альтернативи розв'язання. Аспірант здатний кваліфіковано обстоювати власні погляди, підтверджуючи їх дібраними або змодельованими прикладами.
	5	Аспірант повністю оволодів теоретичним матеріалом, логічно й послідовно викладає його, пов'язуючи з вивченим раніше, наводить самостійно приклади та коментує їх, спроможний простежити історію питання чи мовного явища, демонструє уміння застосувати набуті знання в нестандартних ситуаціях. У разі, якщо матеріал винесено на самостійне опрацювання, виявляє творчий підхід до вивчення (наприклад, самостійно уклав структурно-логічну схему, таблицю, зробив презентацію та ін.), засвідчує ознаки самостійної життєвої позиції, оцінюючи нові факти, явища, погляди; визначає мету власної навчальної діяльності тощо. Під час підготування до заняття, окрім запропонованих додаткових посібників, опрацював самостійно дібрану літературу, уміє критично її оцінити. Під час відповіді аспірант не допускає фактичних і мовленнєвих помилок.
	4	Аспірант засвідчує високий рівень осмислення вивченого, спроможний логічно, аргументовано, чітко, точно й вільно висловлювати власні думки. Якщо теоретичний матеріал винесено на самостійне опрацювання, аспірант демонструє навички аналізу прочитаного, вміння оцінювати новий матеріал, опрацював усі запропоновані додаткові посібники, під час відповіді не користується власним конспектом, не допускає фактичних помилок. Уміє коментувати мовні явища, установлювати системні зв'язки. Мовлення чітке, логічне, хоча може припуститися однієї мовленнєвої помилки.
	3	Аспірант може не лише логічно й повно викладати вивчене, а й виявляє

		елементарне вміння аналізувати, робити узагальнення, давати чіткі визначення, у разі потреби переформулювати їх; виявлені здібності змінювати логіку викладу повідомлення, аналізу власного й чужого висловлення. Під час підготування матеріалу демонструє елементарне вміння самостійно працювати з додатковою науковою літературою, хоч в аспіранта узагальнення спрощені й неточні. Більшість теоретичних положень підтверджує прикладами. Мовлення позначене елементарним рівнем стилістичної культури, хоч може припуститися до трьох мовленнєвих помилок. Фактичних помилок немає.
	2	Аспірант здатен досить зв'язно висловлюватися, добре відтворювати матеріал прослуханої лекції (якщо тема винесена на самостійне опрацювання – переказує зміст кількох джерел, наводячи окремі приклади); може за допомогою викладача або іншого аспіранта дати визначення; застосовує набуті знання в стандартних ситуаціях, але ще не готовий виконувати навчальні роботи, що вимагають застосування трансформаційних умінь; мовлення стилістично недосконале, висловлення не завжди точне; допускає до чотирьох мовленнєвих помилок.
	1	Аспірант може переказати приблизно половину матеріалу лекції. У разі самостійного вивчення теми – непослідовно й незв'язно відтворює зміст прочитаного або, відповідаючи на поставлене запитання, користується конспектом, укладеним власноруч; губиться в разі потреби навести приклади, не завжди може дати відповідь на запитання, що конкретизує його висловлення. Виклад має ознаки поверховості, недостатньо осмислений і логічно недосконалий, бідний лексичний запас і синтаксичні конструкції, значна кількість фактичних помилок. Аспірант в основному орієнтується в змістові діалогів, проваджених на заняттях, проте висловлює невдалі репліки, не завжди враховує ситуацію спілкування; допускає шість мовленнєвих помилок.
	0	Аспірант епізодично відтворює теоретичний матеріал на рівні уривчастого переказування конспекту лекції. Якщо матеріал вивчав самостійно, то аспірант в основному розуміє суть мовного явища, але не може цілісно й точно його переказати, сплутує мовні факти; неповністю, користуючись лише підручником, опрацював питання; не може застосувати набутих знань в елементарних стандартних ситуаціях; відповідь мовленнєво не відшліфована (допускає більше від дев'яти мовленнєвих помилок). Завдання не виконане у визначений термін або виконане з порушенням норм академічної доброчесності.
Самостійна робота	6	Завдання виконане у визначений термін. Аспірант демонструє високий рівень знань і володіння темою, виявляє практичні здібності, досконалу здатність до самостійного, логічного й послідовного викладу матеріалу. Завдання оформлене відповідно до вимог.
	4–5	Завдання виконане вчасно. Аспірант демонструє достатній рівень знань і володіння темою, виявляє практичні здібності, близьку до досконалої здатність до самостійного, логічного й послідовного викладу мовного матеріалу, проте робить незначні помилки, які не заважають розумінню виконаного завдання, яке оформлене згідно з вимогами.
	2–3	Робота виконана у визначений термін. Аспірант демонструє належний рівень знань і володіння темою, проте в його відповідях трапляються фактичні помилки, що частково унеможливають розуміння виконаного/их завдання/нь. Оформлення загалом не відповідає вимогам.
	1	Завдання виконане у визначений термін, але аспірант демонструє недостатній рівень знань і володіння темою, у роботі наявні грубі лексичні

		/ граматичні / стилістичні помилки, які повністю унеможливають розуміння виконаного завдання. Оформлення роботи частково або повністю не відповідає вимогам.
	0	Завдання не виконане вчасно / виконане з порушенням норм академічної доброчесності.
Контрольна робота	12	12 тестових питань по 1 балу або презентація (реферат) на задану тему.
Іспит	40	40 тестових питань по 1 балу або білет з 3 питаннями (2 по 15 балів, 1 по 10).

Порядок перерахунку рейтингових показників нормованої 100-бальної шкали оцінювання в національну 4-бальну шкалу та шкалу ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	Оцінка за шкалою ECTS	Оцінка за національною шкалою	
		Екзамен	Залік
91–100	A (відмінно)	Відмінно	Зараховано
81–90	B (дуже добре)	Добре	
71–80	C (добре)		
66–70	D (задовільно)	Задовільно	
60–65	E (достатньо)		
30–59	FX (незадовільно – з можливістю повторного складання)	Незадовільно	Не зараховано
1–29	F (неприйнятно – з обов'язковим повторним курсом)		

Мінімальний пороговий рівень оцінки за роботу в семестрі (допуск до екзамену) становить 30 балів. У разі отримання оцінки «неприйнятно» (нижче від 29 балів) аспірант зобов'язаний повторно вивчити дисципліну. У разі отримання оцінки «незадовільно» аспірант має право на два перекладання: викладачеві та комісії. При цьому максимальна підсумкова оцінка після перекладання може бути лише «достатньо». Замість перекладання комісії аспірант може обрати повторне вивчення дисципліни.

ПОЛІТИКА ДОБРОЧЕСНОСТІ

Виконання навчальних завдань та загалом освітньо-науковий процес має відповідати вимогам «Положення про академічну доброчесність наукових співробітників та здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України» (затверджене на засіданні вченої ради Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України 28 листопада 2019 р. (протокол № 9)).

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Ажнюк Б. М. Європейські засади мовної політики // Мовознавство. – № 2. – 2016. – С. 3–14.
2. Ажнюк Б. М. Лінгвістична експертиза як науково-дослідний жанр // Криміналістика і судова експертиза. Міжвідомчий науково-методичний збірник. – Вип. 61. – К., 2016. – С. 550–558.
3. Ажнюк Б. М. Мовна єдність нації: діаспора й Україна. – К.: Рідна мова, 1999. – 451 с.
4. Ажнюк Б. М. Мовна політика як чинник національної безпеки // Контентно-потоківі моделі як тактичні інструменти комунікаційно-контентна безпека. – К.2017. – С. 22–26.
5. Ажнюк Б. М. Мовна політика: європейські критерії і Україна // Українське мовознавство. – Вип 1 (49). – К., ВПЦ «Київський університет», 2019. – С. 9-31
6. Ажнюк Б. М. Мовне законодавство й мовне планування в сучасній Україні.// Мовознавство. – № 4. – 2017.
7. Ажнюк Б. М. Мовні права загрожених мов: діахронічна проекція// Загрожені мови. Кримськотатарська та інші тюркські мови в Україні. – К., 2016. – С. 86–92.
8. Ажнюк Б. М. «Всесвітня декларація мовних прав»: український контекст // Соціолінгвістичні студії. – К.: Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2010. – С. 51-57
9. Ажнюк Л. В. Лінгвістичне підґрунтя юридичної визначеності // Мовознавство, 2013. – № 5. – С. 69-83.
10. Ажнюк Л. В. Лінгвістична експертиза у справах про документальні спори // Магістеріум. – 2016. – Вип. 62. – С. 3-9
11. Ажнюк Л. В. Лінгвістична експертиза як юридичний інструмент // Магістеріум. – 2017. – Вип. 66. – С. 8–15.
12. Ажнюк Л. В. Лінгвістична параметризація мовного злочину // Мова і суспільство. – Львів, 2017. – № 8. – С. 32 – 45.
13. Ажнюк Л. В. Типологія об'єктів лінгвістичної експертизи і методика їх дослідження // Мовознавство, 2016. – № 3. – С. 3–18.
14. Ажнюк Л. В. Право на мовне довкілля з позицій юридичної лінгвістики // Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ // К.: Вид. дім Д. Бураго, 2019. – С. 275-295.
15. Алпатов В. М. и др. Диахроническая социолингвистика. – М., 1993.
16. Алпатов В. М. 150 языков и политика 1917–2000. Социолингвистические проблемы СССР и постсоветского пространства. – М.: Крафт, 2000. – 224 с.
17. Андрієнко Л. О. Міноритарні мови в Україні: стан і перспективи вивчення // Соціолінгвістичні студії; за заг. ред. Л. О. Ставицької. – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2010. – С. 57–62.
18. Андрієнко Л. О. Мовні атитюди і соціолінгвістичні стереотипи сучасних українців (на матеріалі соціолінгвістичного анкетування) // Діалог мов – діалог культур. Україна і світ: VI Міжнародна наукова Інтернет-конференція з україністики. – Мюнхен, 2016. – С. 26–31.

19. Андрієнко Л. О. Соціолінгвістичний зміст поняття «фольклоризація мови» // Літературознавство. Мовознавство. Фольклористика. Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка – К., 2017. – Вип. 1(27). – С. 52–35.
20. Арнольд И. В. Основы научных исследования в лингвистике. – М.: Высшая школа, 1991. – 140 с.
21. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов. – М.: Сов. энцикл., 1966. – 607 с.
22. Бандалетов В. Д. Социальная лингвистика. – М: Просвещение, 1987. – 160 с.
23. Баранова В.В. Язык и этническая идентичность. Урумы и румеи Приазовья. – М.: Изд. дом Гос. ун-та – Высшей школы экономики. – 2010. – 287 с.
24. Бауринг Б. Міжнародні норми та зобов'язання і український закон та законодавство // Мовна політика та мовна ситуація в Україні: Аналіз і рекомендації. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 55–96.
25. Белей Л. Л. Мовний маркетинг як інструмент мовної політики // Мовознавство. – Вип. 5, 2015. – С. 3–12.
26. Белей Л. Л. Суржик. Соціолінгвістична перспектива // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. Випуск 22, 2017. – С. 5–8.
27. Белей Л. Л. Угорська меншина Закарпаття у соціальній мережі «Вконтакте» // Сучасні проблеми мовознавства та літературознавства. – Вип.20. – Ужгород, 2015. – С.20–24.
28. Брідко Т. Методичні аспекти емпіричного дослідження варіативності вимови (з позиції соціолінгвістики):
<http://dspace.nbuv.gov.ua/bitstream/handle/123456789/55920/60-Bridko.pdf?sequence=1>
29. Беликов В. И., Крысин Л. П. Социолингвистика. – М.: Рос. гос. гуманитар. ун-т, 2001. – 439 с.
30. Белл Р. Социолингвистика. – М.: Международные отношения, 1980. – 318 с.
31. Бікова Н. М. Типи мовної поведінки в мультилінгвальній ситуації. Автореферат. – К., 2006. – 33 с.
32. Бутковська О. С. Структурно-семантичні особливості термінів соціолінгвістики в українській, польській та англійській мовах. Львів, 2016.
33. Дель Гаудіо С. Мова українських мігрантів в Італії: соціальні та лінгвістичні характеристики. – К.: Видавничий дім «Дмитра Бураго», 2012. – 60 с.
34. Джошуа А. Фішман. Не кидайте свою мову напризволяще: Приховані статусні наміри в корпуснопланувальній мовній політиці. – К.: К.І.С., 2009.
35. Екологія мови і мовна політика в сучасному суспільстві: збірник наукових праць. – К., Видавничий Дім Дмитра Бураго, 2012.
36. Етнонаціональна структура українського суспільства. Довідник. – К.: Наукова думка, 2004. – 342 с.
37. Запрудський С. Суб'єктивна етноязыковая жизненность и идентичность: несколько белорусско-украинских сравнений // Перекрестки. – №1–2, 2005, с. 21–37.
38. Котигоренко В. Тенденції в етнічній та етномовній динаміці населення України у 1959–2001рр. (за матеріалами переписів) // Людина і політика. – К., 2003. – №2 (26). – С. 12–24.
39. Кристал Д. Английский язык как глобальный. М.: Весь мир, 2001. – С
40. Масенко Л. Сміхова культура як стратегія приниження мови в ситуації субординативного білінгвізму / Л. Масенко // Мова і суспільство / [гол. ред. Галина Мацюк]. – Львів : Львівський нац. ун-т імені Івана Франка, 2011. – Вип. 2. – С. 93–100.
41. Масенко Л. Суржик : між мовою і «язиком» / Л. Масенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2011. – 135 с.
42. Масенко Л. Т. Нариси з соціолінгвістики. – К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2010. – 243 с.
43. Масенко Л. Т. Мова радянського тоталітаризму. — К. : ТОВ «Видавництво “КЛЮ”», 2017. — 240 с.
44. Масенко Л. Т. (У)мовна (У)країна. — К. : Темпора, 2008. — 88 с
45. Масенко Л. Т. Конфлікт мов та ідентичностей у пострадянській Україні — К. : ТОВ «Видавництво “КЛЮ”», 2020. — 176 с.
46. Мацюк Г. До витоків соціолінгвістики : Соціологічний напрям у мовознавстві : [монографія] / Г. Мацюк. – Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2008. – 432 с.
47. Мацюк Г. Прикладна соціолінгвістика. Питання мовної політики : [навч. посіб.]. –Львів : ВЦ ЛНУ ім. І. Франка, 2009. – 212 с.

48. *Мацюк Г.* Етапи розвитку української соціолінгвістичної традиції / Г. Мацюк // Соціолінгвістичні студії / [за заг. ред. Л. О. Ставицької]. – К. : Вид. дім Д. Бураго, 2010. – С. 17–22.
49. *Мацюк Г.* Сучасна соціолінгвістика: тенденції в розвитку теорії і завдання // Мова і суспільство. – 2010. – Вип. 1. – С. 5–20.
50. *Медведев О.* Мовний баланс України-2. – К., 2010. – 60 с.
51. *Мечковская Н. Б.* Социальная лингвистика. – М.: Аспект Пресс, 1996. – 207 с.
52. *Мечковская Н. Б.* Социальная лингвистика. – М.: Аспект пресс, 2000. – 206 с.
53. *Михальчук О. І.* Етномовна самоідентифікація: соціолінгвістичні параметри та якісний стан // Українське мовознавство. Міжвідомчий науковий збірник. Випуск 45/1. – Київ, 2015. – С.181–188
54. *Михальчук О. І.* Етномовна спільнота: соціолінгвістичні критерії і статус // Мова і суспільство. Збірник наукових праць. Випуск 4. Львів, 2013. – С.33–43
55. *Михальчук О. І.* Мовна компетенція як інструмент реалізації мовних прав // Мовні і концептуальні картини світу. – Вип.2 (62). – Київ: ВПЦ «Київський університет», 2018. – С.190–197
56. *Михальчук О. І.* Мовна поведінка як категорія української соціолінгвістики// Мова і суспільство. Збірник наукових праць. Випуск 5. – Львів, 2015. – С. 28–40
57. *Михальчук О. І.* Мовне планування в законодавстві як соціолінгвістична концепція мовно-національних відносин // Мова і суспільство. Збірник наукових праць. Випуск 10. – Львів, 2019.
58. *Михальчук О. І.* Ставлення до мови в координатах мовної поведінки: український контекст // Studia ucrainica Varsoviensia, Випуск 3. Варшава, 2015. – С. 135–143.
59. Мова і мовознавство в духовному житті суспільства : [монографія] / О. Б. Ткаченко, Г. В. Зимовець, С. С. Єрмоленко, Т. В. Радзівська. – К. : Вид. дім Дмитра Бураго, 2007. – 352 с.
60. Мовна політика та мовна ситуація в Україні : Аналіз і рекомендації / [за ред. Юліане Бестерс-Дільгер]. – К. : Вид. Дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – 363 с. 3. Масенко Л. Нариси з соціолінгвістики / Л. Масенко. – К. : Вид. дім «Києво-Могилян. акад.», 2010. – 243 с.
61. Мовне законодавство і мовна політика: Україна, Європа, світ (Збірник наукових праць). – К.: Видавничий дім Дмитра Бураго, 2019. – 688с.
62. Мовні права в сучасному світі. Збірник наукових праць. – Ужгород, 2014. – 351 с.
63. *Никольский Л. Б.* Синхронная социолингвистика (теория и проблемы) – М., 1976.
64. *Огульчанський Ю.* Етнічна структура українського суспільства: уявні та дійсні проблеми. К.: Вид. дім «КМА», 2006. – 68 с.
65. *Радевич-Винницький Я.* Ідентичність та її мовний компонент у не одномовному суспільстві: українські реалії // Мова і суспільство. Вип. 2. – Львів: Львівський національний університет імені Івана Франка, 2011. – С.101–114.
66. *Радевич-Винницький Я.* Мовна складова національного буття: Студії з української лінгвонаціології. – Київ; Дрогобич: Посвіт, 2013. – 268 с.
67. *Руда О.* Комунікативні девіації в умовах українсько-російського білінгвізму. К., 2009
68. *Селігей П.* Мовна свідомість: структура, типологія, виховання. — К.: Вид. дім «Києво-Могилянська академія», 2012. — 118 с.
69. *Скляр В.* Етнічний склад населення України 1959–1989 рр.: етномовні наслідки російщення. – К.: Вид. центр «Просвіта», 2008.
70. *Чередниченко О.* Національно-мовна ідентичність у глобальному світі // Екологія мови і мовна політика в сучасному світі. Збірник наукових праць. – С. 40–50.
71. *Фудерер Т.* Мовна стратифікація сучасного українського суспільства. К., 2013.
72. *Швейцер А. Д., Никольский Л. Б.* Введение в социолингвистику. – М.: Высшая школа, 1978. – 216 с.
73. *Швейцер А. Д.* Современная социолингвистика. Теория, проблемы, методы. – М., 1976.
74. *Швейцер А. Д.* Социолингвистика. Лингвистический энциклопедический словарь. – М., 1990. – С. 481–482.
75. *Шевельов Ю.* Українська мова в першій половині двадцятого століття (1900–1941): Стан і статус. Вибрані праці. Книга I: Мовознавство. – К.: Видавничий дім «Києво-Могилянська академія», 2008. – С. 26–280.
76. *Шумарова Н. П.* Етномовна ідентифікація погляду соціолінгвістики // Життя у слові. Збірник наукових праць на пошану академіка В. М. Русанівського. – С. 353–359.
77. *Юсселер М.* Социолингвистика. – Киев: «Вища школа», 1987. – 200 с.

78. *Crystal D.* The Cambridge Encyclopedia of the English Language. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 489 p.
79. *Labov W.* Sociolinguistic Patterns/ W. Labov. Oxford: 1972. – 344 p.

Рекомендовані електронні ресурси

1. Викторова К.В. Языковые изменения в процессе языкового сдвига (на материале малоянисольского диалекта румейского языка): автореф. дис. ... кандидата филол. наук. – С-Пб., 2006. – 24 с. // [Електронний ресурс]. – URL: <http://idea.emind.ru/areferat/show/2091>.
2. Замятин К., Аника Пасанен. Янне Саарикиви. Как и зачем сохранять языки народов России? – Хельсинки, 2012 // [Електронний ресурс]. – URL: <http://lepo.it.da.ut.ee/~ehalam/pdf/EhalaZabrodskajaMoskva.pdf>.
3. Linguistic Human Rights: a sociolinguistic Introduction / by Peter L. Patrick ; Department of Language // [Електронний ресурс]. – URL: <http://onlinelibrary.wiley.com>.
4. Językoznastwo diachroniczne // [Електронний ресурс]. – URL: http://pl.wikipedia.org/wiki/J%C4%99zykoznawstwo_diachroniczne.

*Затверджено на засіданні
вченої ради Інституту мовознавства ім. О. О. Потебні НАН України
3 вересня 2020 р. (протокол № 3)*